

УДК 343 (477)
DOI <https://doi.org/10.32782/39221374>

Ліненко С. О.,
*здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії 3 курсу
кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
факультету права та економіки
Міжнародного гуманітарного університету*

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО РОЗШУКУ ПІДОЗРЮВАНОВОГО

ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF THE CRIMINALISTIC SUPPORT OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE ACTIVITY ON SUSPECT DETECTION

У статті здійснено теоретичне обґрунтування сутності криміналістичного забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо встановлення місцеперебування осіб, які переховуються від органів досудового розслідування.

Автором визначено поняття «криміналістичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку підозрюваного» як реалізацію методів, засобів, прийомів криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та криміналістичної методики під час здійснення оперативними підрозділами Національної поліції України діяльності щодо розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування. Акцентовано увагу на тому, що криміналістичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку підозрюваного реалізується відповідно до виконуваних завдань через техніко-криміналістичну, тактико-криміналістичну та методико-криміналістичну складові.

Акцентовано увагу на тому, що відповідно до положень криміналістичної техніки, уповноважені особи оперативних підрозділів Національної поліції України, яких відповідно до посадових обов'язків задіяно у правозастосовну сферу вирішення питання щодо розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, визначають специфіку пошуку слідів, встановлюють причинний зв'язок між ними та діяльністю особи, яка переховується від органів досудового розслідування. Пошук слідів здійснюють за місцем мешкання, останнім місцем перебування, роботи чи відпочинку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, зокрема, шляхом проведення огляду місця, інших видів огляду та розшукових дій, негласних розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів.

Встановлено, що тактико-криміналістичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку підозрюваного охоплює систему наукових положень, розроблених на їх підґрунті рекомендацій щодо застосування тактичних засобів та їх комплексів, яких спрямовано на збирання, дослідження, оцінювання й використання криміналістично значущої інформації.

Автором зазначено, що на певному етапі методика розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, може набувати специфічних рис, але її основні положення є сталими. Обґрунтовано, що методико-криміналістичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, ґрунтується на загальнотеоретичних положеннях криміналістичної методики, передбачає розроблення апробованих практикою рекомендацій щодо розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування.

З'ясовано, що зміст методико-криміналістичного забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку підозрюваного полягає у тому, що саме в методиці знаходять практичну реалізацію наукові рекомендації та криміналістичні прийоми, яких було розроблено криміналістичною технікою і тактикою, а тому криміналістичну методика можна трактувати як засіб реалізації положень криміналістичної техніки й тактики, оскільки застосування їх поза реальними умовами розслідування певного виду злочинів є неможливим.

Ключові слова: досудове розслідування, криміналістичне забезпечення, методико-криміналістичне забезпечення, Національна поліція України, оперативні підрозділи, органи досудового розслідування, підозрюваний, розшук підозрюваного, тактико-криміналістичне забезпечення, техніко-криміналістичне забезпечення.

The paper deals with theoretical substantiation of the essence of the criminal support of the activity of the National Police of Ukraine operations branches as regards establishment of whereabouts of persons who hide out from the pre-trial investigation authorities.

The author defined the notion of «criminalistic support of the National Police of Ukraine activity as regards detection of the suspect» as the accomplishment of methods, means and techniques of the criminalistics, criminalistic tactics and criminalistic methodology while the operations branches of the National Police of Ukraine detect a person who hides out from the pre-trial investigation authorities. It is emphasized that the criminalistic support of the National Police of Ukraine operations branches activity is accomplished in compliance with the tasks to be performed with the aid of the technical and criminalistic, tactical and criminalistic and methodological and criminalistic components.

Attention is paid to the fact that in accordance with the criminalistic technique provisions the authorized officers of the National Police of Ukraine operations branches, who are engaged in the law enforcement sphere connected with detection of persons who hide out from the pre-trial investigation authorities, determine the specificity of the search for traces, establish the causal links between them and the activity of the person who hides out from the pre-trial investigation authorities. The search of traces is done at the place of residence, the latest job or rest of the person who hides out from the pre-trial investigation authorities, in particular by examination of the scene, other kinds of examination and search actions, covert investigative activities and operational and search measures.

It is established that the tactical and criminalistic support of the National Police of Ukraine operational branches activity as regards detection of the suspect encompasses the system of scientific fundamentals, the developed on their basis recommendations concerning application of the tactical means and their complexes aimed at collection, investigation, appraisal and use of the criminalistically valuable data.

The author pointed out that at a certain stage the method of detection of the person who was on the run from the pre-trial investigation authorities may acquire specific features, however, its main provisions are constant. It is substantiated that the methodological and criminalistic support of the National Police of Ukraine operations branches pertaining to detection of the person who hides out from the pre-trial investigation authorities is based on the general theoretic fundamentals of the criminalistic methodology and provides for the development of the practically tested recommendations concerning detection of the person who hides out from the pre-trial investigation authorities.

It is ascertained that the essence of the methodological and criminalistic support of the National Police of Ukraine operations branches activity, as regards detection of the suspect, is based upon the methodology wherein the scientific recommendations find their practical application, and in the criminalistic techniques and tactics, therefore, the criminalistic methodology can be interpreted as a means to accomplish provisions of the criminalistic technique and tactics because their application in detachment from the actual conditions of the investigation of a certain kind of offences is impossible.

Key words: *pre-trial investigation, criminalistic support, methodological and criminalistic support, National Police of Ukraine, operations authorities, pre-trial investigation authorities, suspect, suspect detection, tactical and criminalistic support, technical and criminalistic support.*

Вступ. Показово, що протягом досить тривалого часу криміналістику вважали наукою лише про розкриття та розслідування злочинів. Однак згодом цінність її рекомендацій та положень почали визначати для більш широкого кола діяльності, розширюючи межі та сфери застосування криміналістичних засобів і методів. Про те, що в наш час використання криміналістичних знань не обмежується лише сферою кримінального провадження, свідчить низка захищених в Україні дисертаційних робіт, які стосуються криміналістичного забезпечення нотаріальної [15], банківської діяльності [16] тощо.

Говорячи безпосередньо про поняття «криміналістичне забезпечення», слід вказати, що етимологічний його аналіз в різних джерелах [2, с. 577; 21, с. 19] дає підстави для висновку, що воно має досить широке тлумачення.

Зміст поняття «криміналістичне забезпечення» охоплює різні аспекти діяльності, пов'язаної з постачанням чогось у достатній кількості, задоволенні певних потреб, створенні належних умов функціонування соціальних систем, управлінських структур, технічних приладів та їх комплексів, технологій тощо. Разом із тим, у науковий обіг поняття «криміналістичне забезпечення» долучив В.Г. Коломацький у 1979 році, трактуючи його як систему впровадження у практичну діяльність посадових осіб, підрозділів, служб та органів внутрішніх справ з охорони громадського порядку і протидії злочинності криміналістичних знань, яких втілено в умінні працівників використовувати наукові, методичні й тактичні криміналістичні рекомендації, техніко-криміналістичні засоби і технології їх застосування [6, с. 76].

Аналіз думок учених показує, що наукові

погляди з питань, які стосуються визначення змісту поняття «криміналістичне забезпечення», на теперішній час суттєво не відрізняються. Так, наприклад, Ю.М. Черноус відстоює позицію про те, що криміналістичним забезпеченням слід вважати створення умов готовності й реалізації методів, засобів, прийомів криміналістичної техніки, криміналістичної тактики і криміналістичної методики, що ґрунтуються на загальнотеоретичних засадах криміналістики та яких спрямовано на виконання завдань з розкриття, розслідування й попередження злочинів [23, с. 5].

Криміналістичне забезпечення методики розслідування окремих видів злочинів В.В. Матвієнко визначає як складне, багатопланове, комплексне поняття, головним змістом якого є самостійна специфічна діяльність учених-криміналістів і практиків з розроблення нових, пристосування відомих науково-технічних досягнень, а також їх упровадження в практику розслідування злочинів з метою оптимального виконання її завдань [13, с. 9].

Вбачається, проблема криміналістичного забезпечення передбачає, у тому числі, і такий аспект дослідження як діяльність оперативних підрозділів Національної поліції України під час розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування. При цьому, зміст криміналістичного забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, для реалізації поставлених завдань у визначеному напрямку охоплює систему інформації, яка полегшує своєчасне, цілеспрямоване та ефективне залучення даних криміналістики для встановлення місцеперебування осіб, які переховуються від органів досудового розслідування; передбачає достатню оснащеність працівників оперативних підрозділів Національної поліції України науково-технічними засобами, наявність у них відповідних знань, умінь і навичок з використання таких засобів; цілеспрямовану систему впровадження досягнень криміналістики у їх практичну діяльність.

Видається, питання криміналістичного забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку осіб, які переховуються від органів досу-

дового розслідування, має декілька аспектів дослідження: отримання вихідної інформації про особу, яка переховується від органів досудового розслідування (уже на цьому етапі здійснюють криміналістичне забезпечення, зокрема, під час формулювання криміналістичних версій); розшукової діяльності; здійснення розшукових, негласних розшукових дій.

Беззаперечно, уповноважені особи оперативних підрозділів Національної поліції України, яких відповідно до посадових обов'язків задіяно у правозастосовну сферу вирішення питання розшуку осіб, що переховуються від органів досудового розслідування, повинні здійснювати професійну діяльність на належному рівні за наявності спеціальних знань та вмінь щодо застосування науково-технічних засобів. У контексті наведеного слід вказати, що однією із основних причин низької ефективності процесу розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, у теперішніх реаліях є недостатнє криміналістичне забезпечення аналізованого виду діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України, зокрема, брак криміналістичних рекомендацій, які б відповідали актуальним потребам практики. З-поміж інших негативних чинників: надмірне навантаження оперативних працівників; низький рівень взаємодії слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції України; недостатнє науково-технічне, матеріальне забезпечення тощо.

Між тим, проблематика застосування саме специфічних механізмів та засобів отримання оперативної інформації, яка стосується встановлення місцеперебування осіб, що переховуються від органів досудового розслідування, оперативними підрозділами Національної поліції України на теперішній час залишається поза увагою науковців. Вказане обумовлює актуальність обраної теми.

Постановка завдання. Науковими розробками, які так чи інакше охоплюють питання теоретичного обґрунтування сутності криміналістичного забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо встановлення місцеперебування осіб, що переховуються від органів досудового розслідування, займалися такі теоретики та практики, як: Г.К. Авдєєва, О.О. Алексєєв,

С.Ф. Здоровко, А.В. Іщенко, О.В. Керевич, В.Г. Коломацький, І.П. Красюк, В.В. Лисенко, О.В. Лисенко, В.В. Матвієнко, В.І. Перкін, Н.І. Пінчук, І.І. Попович, В.В. Пясковський, М.І. Скригонюк, С.В. Стороженко, В.Г. Уваров, Ю.М. Черноус, В.Ю. Шепітько та ін. Разом із тим, вказана проблематика не є вичерпаною та потребує наукового осмислення.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності криміналістичного забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо встановлення місцеперебування осіб, які переховуються від органів досудового розслідування.

Результати дослідження. Слід відзначити, що встановлення місцеперебування осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб, у випадках, визначених законом, є самостійним та досить складним напрямом діяльності Національної поліції України [18, п. 7 ст. 23]. Адже вказаний напрям має специфічні завдання, які відрізняються від завдань щодо здійснення превентивної та профілактичної діяльності, якої спрямовано на запобігання вчиненню правопорушень, виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття заходів для їх усунення, виявлення та припинення кримінальних чи адміністративних правопорушень, вжиття заходів, яких спрямовано на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб та публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення, реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події [18, п.п. 1–5 ст. 23]. Між тим, завдання щодо розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності досягаються за допомогою специфічних засобів, які відрізняються за своїм спрямуванням – встановлення інформації про розшукувану особу, визначення конкретного її місцезнаходження.

В даному аспекті слід акцентувати увагу на тому, що відповідно до положень п. 1 Р. VIII Інструкції з організації взаємодії органів досу-

дового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, у разі, якщо підозрюваний переховується від органів досудового розслідування з метою ухилення від кримінальної відповідальності і його місцезнаходження невідоме, слідчий (дознавач) виносить постанову про зупинення досудового розслідування, яка погоджується прокурором. Якщо досудове розслідування не зупиняється, слідчий (дознавач) виносить окрему постанову про оголошення розшуку підозрюваного та *вживає заходів з його розшуку*. У день прийняття такого процесуального рішення слідчий (дознавач) доповідає про оголошення розшуку підозрюваного керівникові органу досудового розслідування (дознавця) для їх погодження та подальшого направлення керівникові територіального органу, підрозділу поліції або міжрегіонального територіального органу Національної поліції України або його територіального (відокремленого) підрозділу, який здійснює оперативне супроводження кримінального провадження або матеріали діяльності якого стали підставою для початку кримінального провадження, для організації розшуку підозрюваного. Відповідно, заходів щодо розшуку підозрюваного, передусім, зобов'язаний вжити слідчий (дознавач) [17, п. 1 Р. VIII]. Однак у сучасній юридичній науці сформувався думка, згідно з якою «часто слідчі обмежуються наданням доручень до оперативного підрозділу, подекуди незмістовних, на які отримують відповіді формального змісту» [5, с. 50]. Більш того, зазвичай слідчим (дознавачем) не проводяться спеціальні заходи, яких спрямовано на отримання додаткової інформації про розшукувану особу (слідчі (розшукові) дії, запити на отримання інформації від підприємств, установ, організацій, фізичних осіб, аналіз інформації соціальних мереж, аналіз інформаційних ресурсів правоохоронних органів тощо). За твердженням О.В. Лисенко, вивчення матеріалів кримінальних проваджень свідчить про відсутність фактів щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, яких було би спрямовано спеціально на встановлення місцеперебування осіб, що переховуються від органів досудового розслідування [12, с. 122], напри-

клад, проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії як обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи шляхом таємного проникнення у них, у тому числі, з використанням технічних засобів, з метою виявлення осіб, які розшукуються [9, п. 5 ч. 1 ст. 267].

На жаль, на практиці дійсно діяльність слідчого (дознавача) щодо організації розшуку підозрюваного обмежується, як правило, складанням постанови про зупинення досудового розслідування, в якій вказується про розшук підозрюваного, винесенням окремої постанови про оголошення розшуку підозрюваного (у разі, коли досудове розслідування не зупиняється), дорученням проведення розшуку підозрюваного оперативним підрозділом, перелік яких передбачено положеннями ст. 41 Кримінального процесуального кодексу України [9], які, на думку слідчого (дознавача), і мають здійснювати усіх необхідних у таких випадках заходів, яких пов'язано зі встановленням місцезнаходження підозрюваного, його затриманням та доставлянням до органів досудового розслідування. Вказане бачення слідчих (дознавачів) щодо розшуку підозрюваного, передусім, пояснюється тим, що такою специфічною діяльністю мають займатися оперативні підрозділи, які мають для цього всі повноваження та специфічні механізми та засоби отримання оперативної інформації [12, с. 122–123].

Із цього приводу доречно вказати, що аналіз правових приписів ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» дає чітке уявлення щодо кола суб'єктів, яких наділено повноваженнями щодо здійснення оперативно-розшукової діяльності. Так, відповідно до положень вказаної норми, оперативно-розшукова діяльність здійснюється, серед інших, оперативними підрозділами Національної поліції України – підрозділами кримінальної та спеціальної поліції [19]. Відповідно ж до положень ст. 41 Кримінального процесуального кодексу України, оперативні підрозділи Національної поліції України здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, дізнавача, прокурора [9].

Таким чином, здійснення розшуку підозрюваного може бути доручено оперативним підроз-

ділам, перелік яких передбачено положеннями ст. 41 Кримінального процесуального кодексу України, про що слідчий вказує у постанові про оголошення розшуку. При цьому, доручення слідчого, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом. Разом із тим, під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. Однак співробітники оперативних підрозділів (крім підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України) не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора [9, ст. 41].

Як уже було сказано, розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, у практичній діяльності, здебільшого, здійснюють оперативні підрозділи Національної поліції України [18, п. 7 ст. 23]. Відмітимо, що Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» надає достатньо широкі можливості оперативним підрозділам Національної поліції України щодо встановлення місцеперебування осіб, які переховуються від органів досудового розслідування [19]. Слід також вказати, що після отримання відповідного доручення про розшук особи, яка переховується від органів досудового розслідування, усі заходи оперативні підрозділи Національної поліції України планують та проводять самостійно. При цьому, видається, гарантією того, що кожного, хто вчинив кримінальне правопорушення, буде притягнуто до відповідальності в міру своєї вини [9, ст. 2], а жодна винна особа не уникне покарання, є відповідне процесуальне та криміналістичне забезпечення розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування.

І в цьому аспекті слід відмітити, що під час розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, основним криміналістичним завданням є встановлення місцеперебування такої особи. Для виконання вказаного завдання уповноважені оперативні підрозділи Національної поліції України здійснюють виявлення, збирання, дослідження

інформації, що має доказове та орієнтувальне значення, використовуючи криміналістичні засоби та методи. Між тим, результат діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, обумовлений завданнями кримінального провадження, його можна визначити як кінцевий етап, наслідок узгодженої послідовності дій уповноважених суб'єктів практичної діяльності. При цьому, результат може бути як позитивним (за умови встановлення місцеперебування особи), так і негативним (коли поставленої мети не досягнуто).

Беззаперечно, будь-яка діяльність може бути результативною лише за умови її належного забезпечення. А з огляду на те, що правозастосовна діяльність оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, є багатоаспектною, необхідним є її оптимальне забезпечення.

Із цього приводу доречно звернути увагу на позицію А.В. Іщенка, І.П. Красюка, В.В. Матвієнка, які вважають, що є підстави стверджувати про забезпечення саме криміналістикою розслідування кримінальних правопорушень. Ідеться про комплексну діяльність, яка враховує багато чинників, обставин, пов'язаних з оптимальним наданням практиці відповідних засобів попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень. Оскільки криміналістика розробляє загальні підходи, принципи, узагальнюючі схеми для методики розслідування і надає необхідний практичний інструментарій, таке забезпечення доцільно розглядати як криміналістичне [4, с. 13].

Зауважимо, що на практиці оперативні підрозділи Національної поліції України у процесі розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, переважно використовують традиційні технічні засоби з метою виявлення, збирання, дослідження різноманітної криміналістично значущої (доказової та орієнтувальної) інформації, які можуть міститися як в ідеальних (слідах пам'яті людини), так і матеріальних слідах. Вивчення матеріалів практики дає підстави стверджувати, що під час проведення слідчих (розшукових) дій мож-

на застосовувати такі технічні засоби: засоби криміналістичного комплексу для роботи зі слідовою інформацією; засоби фото-, відеофіксації; спеціальні засоби криміналістичної техніки для роботи з окремими видами слідової інформації.

Зазначимо, що на сучасному етапі розповсюдженість технічних засобів, які використовуються для передавання інформації та спілкування, зумовлює утворення електронних (інформаційних) слідів, які є важливим об'єктом криміналістичного дослідження. Відмітимо, що такі поняття як: «електронні сліди», «віртуальні (інформаційні) сліди» хоч і є порівняно новими, однак їх уже впроваджено в криміналістичну науку. Це матеріальний невидимий слід, якого може бути виявлено, зафіксовано та досліджено за допомогою цифрових електронних пристроїв і який містить будь-яку криміналістично значущу інформацію (відомості, дані), зафіксовану в електронній (цифровій) формі на матеріальному носії [1, с. 168–175; 11; 22, с. 439–445]. Віртуальні (інформаційні) сліди можуть міститися в: мобільному телефоні; комп'ютері підозрюваної особи; інтернет-провайдера, послугами якого користувалася підозрювана особа; фотоапараті; відеокамері чи банківській карті підозрюваної особи тощо.

Крім того, для отримання інформації доцільно використовувати дані систем відеоспостереження, яких розташовано поблизу місця мешкання, роботи чи відпочинку особи, яка переховується від органів досудового розслідування.

З огляду на вказане, видається, здійснюючи розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, уповноважені особи оперативних підрозділів Національної поліції України з метою виявлення, фіксації, дослідження інформації про місцеперебування таких осіб мають використовувати не тільки традиційні, а й нові способи отримання інформації, яких пов'язано, зокрема, з мережею Інтернет та новітніми технологіями.

Беззаперечно, лише шляхом поєднання процесуальних положень та криміналістичних рекомендацій можливо від проведеної гласної, негласної розшукової, іншої процесуальної дії одержати максимальну інформативність, яка

буде мати значення для встановлення місцеперебування осіб, що переховуються від органів досудового розслідування.

Таким чином, відповідно до положень криміналістичної техніки, уповноважені особи оперативних підрозділів Національної поліції України, яких відповідно до посадових обов'язків задіяно у правозастосовну сферу вирішення питання щодо розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, визначають специфіку пошуку слідів, встановлюють причинний зв'язок між ними та діяльністю особи, яка переховується від органів досудового розслідування. Пошук слідів здійснюють за місцем мешкання, останнім місцем перебування, роботи чи відпочинку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, зокрема, шляхом проведення огляду місця, інших видів огляду та розшукових дій, негласних розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів.

Тактико-криміналістичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України під час розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, передбачає використання методів, засобів і прийомів криміналістичної тактики та ґрунтується на загальних її положеннях. У практичному аспекті вказана діяльність полягає у: формулюванні версій за умови отримання інформації про розшукувану особу; плануванні та організації розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування; здійсненні взаємодії слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції України; організаційно-тактичних особливостях використання даних, отриманих з оперативних джерел; використанні під час розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, спеціальних знань, допомоги спеціалістів, тактичних прийомів та їх комплексів для проведення окремих розшукових, негласних розшукових й інших процесуальних дій.

Проте, видається, ключовим завданням тактико-криміналістичного забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, є залучення тактичних прийомів та їх комплексів з метою підвищення ефективності

проведення розшукових, негласних розшукових та інших процесуальних дій.

Слід вказати, що аналіз наукових праць засвідчує, що погляди дослідників на види тактичних засобів різняться. Учені до їх переліку відносять: тактичні (криміналістичні, тактико-криміналістичні) прийоми, тактичні (оперативно-тактичні) комбінації, тактичні операції, криміналістичні, тактико-криміналістичні рекомендації, організаційно-тактичні дії, тактичні рішення [3; 10, с. 120–127; 20; 25]. Разом із тим, головним тактичним засобом слід визнати саме тактичний прийом, який, за твердженням В.Ю. Шепітька, є способом здійснення процесуальної дії, спрямованим на виконання її конкретного завдання, що ґрунтується на механізмі її реалізації, який є найраціональнішим і найефективнішим у певних ситуаціях [26, с. 23].

Тим часом, у процесі діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, постає потреба використання системи тактичних прийомів, а саме тактичної комбінації. Відмітимо, що поняття «тактична комбінація» становить упорядковану сукупність взаємопов'язаних та взаємозумовлених прийомів, поєднаних цільовою спрямованістю в процесі їх реалізації у межах провадження окремої процесуальної дії [14, с. 174–178]. При цьому, тактичні операції за своїм змістом та організацією можуть бути найрізноманітнішими, залежно від комплексу розшукових дій, негласних розшукових дій, оперативно-розшукових, організаційно-технічних та інших заходів. Водночас, їх об'єднано загальною ідеєю – якомога ефективнішим та швидшим виконанням тактичного завдання, що виникає на певному етапі, за узгодженим планом [7, с. 298].

Послідовність дій та заходів, а також зміст кожної тактичної операції у діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України під час розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, визначається її спрямуванням, а також наявною інформацією про особу, яка переховується від органів досудового розслідування; характерними особливостями особи, яка переховується від органів досудового розслідування (спосіб її життя,

місце роботи, коло спілкування тощо). Отже, тактична операція – це не просто об'єднання групи дій та заходів, а завжди цільова їх організація.

Між тим, тактичні засоби необхідно використовувати під час проведення як вербальних, так і невербальних слідчих (розшукових) дій. При цьому, правильному вибору тактичних засобів та особливостей їх реалізації сприяє використання вповноваженими суб'єктами сформованих наукою криміналістикою на підставі вивчення слідчої практики рекомендацій, зокрема, тактико-криміналістичних [23, с. 357–358].

З огляду на зазначене, тактико-криміналістичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України під час розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, охоплює систему наукових положень, розроблених на їх підґрунті рекомендацій щодо застосування тактичних засобів та їх комплексів, яких спрямовано на збирання, дослідження, оцінювання й використання криміналістично значущої інформації. Передусім це завдання виконують під час проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій. Значення тактико-криміналістичного забезпечення також є важливим під час проведення інших процесуальних дій, яких спрямовано на отримання інформації в кримінальному провадженні.

Що стосується змісту методико-криміналістичного забезпечення, передусім слід вказати, що термін «методика розслідування» можна розглядати в трьох аспектах. По-перше, це частина або розділ науки криміналістики. По-друге, це поняття позначає методику розслідування певних видів або різновидів злочинів. По-третє, у практичному аспекті – це методика розслідування конкретного злочину, тобто того, який розслідує слідчий на практиці [8].

Показово, що зміст методико-криміналістичного забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, полягає у тому, що саме в методиці знаходять практичну реалізацію наукові рекомендації та криміналістичні прийоми, яких було розроблено криміналістичною технікою і тактикою. Тому криміна-

лістичну методику можна трактувати як засіб реалізації положень криміналістичної техніки й тактики, оскільки застосування їх поза реальними умовами розслідування певного виду злочинів неможливе.

Між тим, предметом криміналістичної техніки і тактики є загальне, а предметом методики – особливе, що відрізняє роботу з джерелами інформації. На певному етапі методика розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, може набувати специфічних рис. Однак її основні положення є сталими.

У цьому контексті можна стверджувати, що методико-криміналістичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, ґрунтується на загальнотеоретичних положеннях криміналістичної методики, передбачає розроблення апробованих практикою рекомендацій щодо розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування. Тому техніко-криміналістичне, тактико-криміналістичне та методико-криміналістичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, є важливим інструментарієм оптимізації та підвищення ефективності аналізованого виду діяльності.

Висновки. Отже, вивчення наукових джерел та емпіричних даних дали змогу охарактеризувати поняття «криміналістичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування» як реалізацію методів, засобів, прийомів криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та криміналістичної методики під час здійснення оперативними підрозділами Національної поліції України розшуку таких осіб. Встановлено, що криміналістичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, реалізується відповідно до виконуваних завдань через техніко-криміналістичну, тактико-криміналістичну й методико-криміналістичну складові.

Акцентовано увагу на тому, що відповідно до положень криміналістичної техніки, уповноважені особи оперативних підрозділів Національної поліції України, яких відповідно до посадових обов'язків задіяно у правозастосовну сферу вирішення питання щодо розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, визначають специфіку пошуку слідів, встановлюють причинний зв'язок між ними та діяльністю особи, яка переховується від органів досудового розслідування. Пошук слідів здійснюють за місцем мешкання, останнім місцем перебування, роботи чи відпочинку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, зокрема, шляхом проведення огляду місця, інших видів огляду та розшукових дій, негласних розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів.

Встановлено, що тактико-криміналістичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку підозрюваного охоплює систему наукових положень, розроблених на їх підґрунті рекомендацій щодо застосування тактичних засобів та їх комплексів, яких спрямовано на збирання, дослідження, оцінювання й використання криміналістично значущої інформації.

Зазначено, що на певному етапі методика розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, може набувати специфічних рис, але її основні положення є сталими. Обґрунтовано, що методико-криміналістичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування, ґрунтується на загальнотеоретичних положеннях криміналістичної методики, передбачає розроблення апробованих практикою рекомендацій щодо розшуку особи, яка переховується від органів досудового розслідування.

З'ясовано, що зміст методико-криміналістичного забезпечення діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо розшуку підозрюваного полягає у тому, що саме в методиці знаходять практичну реалізацію наукові рекомендації та криміналістичні прийоми, яких було розроблено криміналістичною технікою і тактикою, а тому криміналістичну методику можна трактувати як засіб реалізації положень криміналістичної техніки й тактики, оскільки застосування їх поза реальними умовами розслідування певного виду злочинів є неможливим.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авдєєва Г.К., Стороженко С.В. Електронні сліди: поняття та види. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2017. № 1. С. 168–175.
2. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка. Москва : Рус. яз., 1990. Т. 3. 577 с.
3. Здоровко С.Ф. Типові тактичні операції при розслідуванні вбивств, вчинених організованими злочинними групами : метод. реком. Харків : Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого, 2002. 48 с.
4. Іщенко А.В., Красюк І.П., Матвієнко В.В. Проблеми криміналістичного забезпечення розслідування злочинів : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2002. 212 с.
5. Керевич О.В. Основні напрямки взаємодії слідчих та оперативних підрозділів ОВС при оголошенні в розшук підозрюваного. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 49–53.
6. Коломацкий В.Г. Криминалистическое обеспечение деятельности органов внутренних дел по расследованию преступлений. Криминалистика : учебник : [в 3 т.] : под ред. Р.С. Белкина, В.Г. Коломацкого, И.М. Лузгина ; Акад. МВД РФ. Москва, 1995. Т. 1. История, общая и частные теории. С. 61–77.
7. Криміналістика : підручник [В.В. Пясковский, Ю.М. Черноус, А.В. Іщенко, О.О. Алексєєв та ін.]. Київ : Центр учб. літ., 2015. 544 с.
8. Криміналістичне забезпечення розкриття і розслідування злочинів : курс лекцій [В.К. Весельський, А.В. Іщенко, В.С. Кузьмічов, Д.Б. Сергєєва, Ю.М. Черноус]. Київ : ХмЦНП, 2011. 178 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 37. Ст. 1370.
10. Лисенко В.В. Теоретичні основи тактичних операцій та їх проведення на початковому етапі розслідування податкових злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 3. С. 120–127.
11. Лисенко О.В. Криміналістичне забезпечення розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 284 с.
12. Лисенко О.В. Перспективи удосконалення діяльності правоохоронних органів з розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду. *Вісник Кримінального судочинства*. 2016. № 1. С. 118–124.

13. Матвієнко В.В. Криміналістичне забезпечення методики розслідування злочинів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 20 с.
14. Перкін В.І. Тактичні комплекси та їх роль у розслідуванні вбивств, пов'язаних із заволодінням матеріальними цінностями. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2003. № 1. С. 174–178.
15. Пінчук Н.І. Теоретичні та правові питання і практика криміналістичного забезпечення діяльності нотаріату : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 22 с.
16. Попович І.І. Криміналістичне забезпечення обігу розрахункових документів у банківській системі з метою запобігання вчиненню злочинів) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 20 с.
17. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.07.2017 р. № 575. *Офіційний вісник України*. 2017. № 67. Ст. 2019.
18. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. Ст. 2075.
19. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.
20. Скригонюк М.І. Криміналістика : підручник. Київ : Атіка, 2005. 496 с.
21. Словник української мови : в 10 т. [ред. кол. : І.К. Білодід (гол.) та ін.] ; АН УРСР ; Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ, 1972. Т. 3. 744 с.
22. Уваров В.Г. Втручання у приватне життя шляхом зняття інформації з електронних інформаційних систем: новели нового КПК України та євро стандарти. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 3. С. 439–445.
23. Черноус Ю.М. Криміналістичне забезпечення досудового слідства у справах про злочини міжнародного характеру : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2013. 32 с.
24. Черноус Ю.М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 492 с.
25. Шепітько В.Ю. Теория криминалистической тактики : монографія. Харьков : Гриф, 2002. 349 с.
26. Шепітько В.Ю. Теоретичні проблеми систематизації тактичних прийомів у криміналістиці : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 1996. 30 с.